

ране между града и селото едва ли може да се говори. Общата опозиция, а впоследствие и борба срещу двойното подтисничество на турци и гърци, напотивъ, сближава все повече граждани и селяни, като последниятъ доброволно се подчиняватъ на ръководството на първитъ. Безспорно е, че по-събудениятъ елементъ се е намиралъ въ градоветъ гдето, особно въ 19 вѣкъ, се създаватъ повече училища, отколкото въ селата, значи повече условия за образование, колкото елементарно да е било то. А за антагонизъмъ между града и селото, може би, съ съвсемъ малки изключения — имамъ предвидъ въпроса за чорбаджийството, който още не е достатъчно проученъ — не може и дума да става. Напотивъ, между българското градско и селско население презъ цѣлия периодъ на духовното и политическо възраждане има най-разнообразни връзки отъ духовенъ и материаленъ характеръ, които създаватъ и поддържатъ духовно единение между тѣхъ, създаватъ тъй да се каже обща психика. Дойде отъвобождението. За времето отъ тогава до днесъ ние разполагаме съ обиленъ материалъ и данни. Обаче липсватъ предварителни проучвания, на които би могълъ да се облекне човѣкъ съ сигурностъ. По тая причина, безспорно, онова, което сега ще навърляамъ, ще има въ голѣма степенъ емпириченъ характеръ. Отъ друга страна тая епоха отчасти е много приближена до насъ, отчасти ние живѣемъ въ нея, значи липсва ни по отношение къмъ нея историческа перспектива, което ни прѣчи да я обхванемъ изцѣло и да се отнесемъ по възможностъ обективно къмъ наблюдаванитъ факти.

При освобождението, следъ като голѣма частъ отъ турското население, напусна градоветъ, а до известна степенъ и селата, у насъ имаше само 4—5 града съ население между 20 и 30 хиляди души (Пловдивъ, Русе, София, Варна, Шуменъ, Сливенъ); болшинството отъ градоветъ сж подъ 5,000 души. При това, по-голѣмата частъ отъ тѣхъ иматъ почти селски характеръ и битъ. Това потвърждава казаното погоре за една минимална разлика между селото и града при освобождението. За особни различия между тѣхъ по отношение на находящитъ се въ тѣхъ богатства сжщо не може да се говори. Въ градоветъ, гдето домирираше еснафското съсловие, при липсата на родна търговия и индустрия въ голѣмъ масщабъ, нѣмаше натрупани голѣми състояния. Напотивъ, като една последица на възстанията отъ 1876 год. и освободителната война, както и поради новитъ граници на княжество България, се разсипаха роднитъ занаяти — кожарство, тъкачество и гайтанджийство — въ подбалканскитъ и старопланинскитъ градчета. Тия центрове, както е известно, загубиха пазаритъ си въ Босна и Херцеговина, Цариградъ, Мала-Азия и Египетъ. А пъкъ богатството на селянина образува неговия полски имотъ. И тъкмо въ това отношение той бѣше значително добре поставенъ въ времето, непосредствено следъ освобождението. Съ премахването на робството изчезнаха и турскитъ спахилъци, а заедно съ тѣхъ — и властта и своеволията на турскитъ бегове, както и непоносимата робска ангария. Освенъ това селянитъ имаха възможностъ да купуватъ почти на безценица земитъ на турцитъ, които се изселваха масово. На тѣхъ сжщо така се отваря широкъ просторъ въ безстопанственитъ землища, напуснати отъ турскитъ спахии. Така че, непосредствено следъ освобождението става значително изравнение на имотното състояние на селото и голѣмъ брой градове. Сравнително обедняване на селото и събиране на значителни състояния въ градоветъ става впоследствие, когато се увеличи сел-